Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 13. 8. 2014, sp. zn. 8 Tdo 654/2014, ECLI:CZ:NS:2014:8.TDO.654.2014.1

Číslo: 50/2015

Právní věta:

Vyžaduje-li zákon konkrétní nebo speciální subjekt (ve smyslu ustanovení § 114 odst. 1, § 229 tr. zákoníku), stačí k trestní odpovědnosti fyzické osoby, že zvláštní vlastnost, způsobilost nebo postavení jsou dány u právnické osoby, jejímž jménem tato fyzická osoba jednala (§ 114 odst. 2 tr. zákoníku).

Okolnost, že právnická osoba nemůže být trestně odpovědná za některý z trestných činů se zúženým okruhem subjektů s ohledem na ustanovení § 7 zákona č. 418/2011 Sb., o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim, ve znění pozdějších předpisů, neznamená, že nemůže být trestně odpovědná fyzická osoba jednající za tuto právnickou osobu. Argument, že fyzická osoba je jen obecným subjektem trestného činu se zúženým okruhem subjektů (pachatelů), za který právnická osoba sama trestně neodpovídá, v této souvislosti neobstojí.

Soud: Nejvyšší soud

Datum rozhodnutí: 13.08.2014

Spisová značka: 8 Tdo 654/2014

Číslo rozhodnutí: 50

Číslo sešitu: 9

Typ rozhodnutí: Usnesení

Hesla: Jednání za právnickou osobu, Subjekt, Zneužívání vlastnictví

Předpisy: §52 Zákona č. 262/2006 Sb.

Druh: Rozhodnutí ve věcech trestních

Sbírkový text rozhodnutí:

Nejvyšší soud rozhodl o dovolání podaném nejvyšším státním zástupcem v neprospěch obviněných J. Š., P. L. a J. E. proti usnesení Krajského soudu v Ostravě – pobočka v Olomouci ze dne 20. 12. 2013, sp. zn. 2 To 274/2013, tak, že podle § 265k odst. 1 tr. ř. napadené usnesení Krajského soudu v Ostravě – pobočka v Olomouci ze dne 20. 12. 2013, sp. zn. 2 To 274/2013, a usnesení Okresního soudu v Olomouci ze dne 14. 10. 2013, sp. zn. 4 T 206/2013, zrušil. Podle § 265k odst. 2 tr. ř. zrušil také další rozhodnutí na zrušená rozhodnutí obsahově navazující, pokud vzhledem ke změně, k níž došlo zrušením, pozbyla podkladu. Okresnímu soudu v Olomouci přikázal, aby věc v potřebném rozsahu znovu projednal a rozhodl.

Z o d ů v o d n ě n í :

Okresní soud v Olomouci usnesením ze dne 14. 10. 2013, sp. zn. 4 T 206/2013, podle § 314c odst. 1 písm. a) tr. ř., za použití § 188 odst. 1 písm. c) tr. ř. a § 172 odst. 1 písm. b) tr. ř., zastavil trestní stíhání obviněných J. Š., P. L. a J. E. pro skutek spočívající v tom, že „všichni obvinění v úmyslu vymýtit les a ponechat jej bez obnovy uložené jim lesním zákonem jednali tak, že: obviněný J. Š. nejprve zaplatil svými 480 000 Kč nákup lesního pozemku … v k.ú. N. H., okres O., o výměře 11 917 m2, se smrkovým porostem ve stáří okolo 74 let a to pro společnost W.-S., a. s., jež se stala vlastníkem pozemku, po předchozí dohodě s obviněným P. L. a obviněnou J. E., ovládajícími a jednajícími za tuto společnost, když obviněná J. E. podepsala za společnost W.-S., a. s., ke koupi potřebné listiny dne 3. 10. 2012, poté zadal těmto obviněným za úplatu přibližně 70 000 Kč vytěžení dřeva z pozemku spolu s vyřízením částečného povolení k těžbě sloužícímu k zastření plánované mýtní těžby, když žádost o povolení výchovné těžby poté podepsala dne 23. 10. 2012 obviněná J. E., poté dne 14. 11. 2012 podali katastrálnímu úřadu k zápisu kupní smlouvu, kterou pozemek kupuje nemajetná společnost A. S. o., s. r. o., za 180 000 Kč, když tuto kupní smlouvu podepsala za prodávajícího obviněná J. E. a za kupujícího obviněný P. L., aby se tak předem zbavili povinnosti obnovy vytěženého lesa, a když jim nebyla výchovná těžba povolena, což zjistili 15. 11. 2013, obviněný P. L. s vědomím obviněné J. E. zajistil na pátek až neděli 16. 11. – 18. 11. 2012 obsluhu a stroj k těžení dřeva, jenž měl pronajatý od R. O., a u J. N. objednal na pondělí 19. 11. 2012 vývoz dřeva z lesa, které měl obviněný J. Š. následně prodat, aby se mu tak vyplatily peníze vložené do nákupu pozemku, a poté došlo neznámou osobou ke strojnímu vytěžení pozemku v době od 16. 11. do 18. 11. 2012 a odvozu dřeva v hodnotě 560 000 Kč bylo zabráněno dne 19. 11. 2012 ráno náhodně po ohlášení neoprávněné těžby zaměstnancem společnosti hospodařící jako nájemce na pozemku Policii ČR, když všichni obvinění takto jednali od počátku s vědomím, že dřevo nesmí těžit, neboť stromy jsou mladší 80 let a již vůbec ne holosečně, a později jednali přes zákaz, byť jen výchovné těžby, a zejména od počátku chtěli poškodit zájem na ochraně lesa a přírody, k čemuž vymýcením pozemku došlo, neboť tento vymýcený nehodlali jakkoliv obnovit, když tak jednali s vědomím, že porušují zákon č. 289/1995 Sb., lesní zákon, ve znění pozdějších předpisů, zejména jeho ustanovení hlavy páté, a to například ustanovení § 31 odst. 1, které vlastníkům lesa ukládá povinnost obnovovat lesní porosty stanovištně vhodnými dřevinami a vychovávat je včas a soustavně tak, aby se zlepšoval jejich stav, zvyšovala jejich odolnost a zlepšovalo plnění funkcí lesa, dále svým jednáním obešli ustanovení § 32 téhož zákona, které ukládá vlastníkovi lesa vícero povinností k jeho ochraně, dále provedli těžbu v rozporu s ustanovením § 33 odst. 3 téhož zákona a v rozporu s odst. 4 téhož paragrafu, který zakazuje úmyslnou mýtní těžbu porostů mladší 80 let, rovněž si byli vědomi, že ve smyslu ustanovení § 8 odst. 2 zákona č. 17/1992 Sb., o životním prostředí, zhoršili stav životního prostředí svou činností nad míru stanovenou zvláštními předpisy (lesní zákon)“, neboť dospěl k závěru, že skutek není trestným činem a není důvod k postoupení věci.

Státní zástupce Okresního státního zastupitelství v Olomouci s takovým rozhodnutím nesouhlasil a podal proti němu stížnost, o níž Krajský soud v Ostravě – pobočka v Olomouci rozhodl usnesením ze dne 20. 12. 2013, sp. zn. 2 To 274/2013, tak, že ji podle § 148 odst. 1 písm. c) tr. ř. zamítl.

Nejvyšší státní zástupce (dále též „dovolatel“) s takovým rozhodnutím soudu druhého stupně nesouhlasil a podal proti němu dovolání, v němž uplatnil dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. l) tr. ř., neboť je přesvědčen, že usnesením soudu druhého stupně bylo rozhodnuto o zamítnutí řádného opravného prostředku proti usnesení soudu prvního stupně uvedenému v § 265a odst. 2 písm. c) tr. ř. a v řízení předcházejícím byly dány důvody dovolání uvedené v § 265b odst. 1 písm. f) a g) tr. ř., jelikož došlo k zastavení trestního stíhání, aniž byly splněny podmínky pro takové rozhodnutí a rozhodnutí soudu prvního stupně spočívá na nesprávném právním posouzení skutku.

V úvodu svého podání dovolatel uvedl, že trestní zákoník vychází ze zásady individuální odpovědnosti fyzických osob. Z hlediska zákonných podmínek pro vyvození trestní odpovědnosti fyzické osoby za

přečin zneužívání vlastnictví potom v § 229 stanoví požadavek speciálního postavení jeho pachatele, které spočívá v jeho vlastnickém vztahu k předmětu útoku. Přestože takové právní postavení k rozhodné době vymýcení lesa nesvědčilo žádné z obviněných fyzických osob, resp. jím disponovala pouze právnická osoba, a to společnost A. S. o., s. r. o., nelze na straně druhé přehlédnout, že taková podmínka speciálního subjektu trestného činu podle § 229 tr. zákoníku byla v daném případě splněna. Stalo se tak za pomoci právní fikce ve smyslu § 114 odst. 2 tr. zákoníku, neboť obviněný P. L. jednal v postavení zmocněnce takové právnické osoby. Proto byly splněny podmínky přímé aplikace tohoto ustanovení zvláštní části trestního zákoníku přímo na fyzickou osobu jmenovaného obviněného, i když uvedený znak jeho speciálního subjektu byl naplněn pouze ze strany právnické osoby, za kterou tento obviněný jednal.

Podle nejvyššího státního zástupce je tedy zřejmé, že takto splněné podmínky pro vyvození trestní odpovědnosti obviněného P. L. (fyzické osoby) za trestný čin zneužívání vlastnictví podle § 229 tr. zákoníku v postavení hlavního pachatele nemohly být nikterak ovlivněny právní úpravou, týkající se výlučně trestní odpovědnosti právnických osob podle zákona č. 418/2011 Sb., o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim (dále jen „zákon o TOPO“).

Podle dovolatele však podstatným pro posouzení dané věci zůstává, že o trestní odpovědnost právnické osoby – společnosti A. S. o., s. r. o. – tu v daném případě rozhodně nešlo, že na straně obviněného P. L. byly splněny podmínky pro vyvození jeho trestní odpovědnosti v postavení generálního zmocněnce speciálního subjektu podle § 229 tr. zákoníku za pomoci právní fikce ve smyslu § 114 odst. 2 tr. zákoníku a že přisouzeným způsobem jednal v rámci svého zplnomocnění nakládat s předmětným lesním pozemkem jménem svého zmocnitele jako s věcí vlastní. Přitom vlastní věcí pachatele se rozumí věc, ke které má vlastnické právo on nebo je s ní oprávněn nakládat jako s vlastní (viz Šámal P. a kol. Trestní zákoník II., § 140 až 421. Komentář. 2. vydání. Praha: C. H. BECK, 2012, str. 2297). Na straně zbývajících spoluobviněných J. Š. a J. E. se pak jejich trestní odpovědnost za účastenskou formu součinnosti na jednání hlavního pachatele uvedeného trestného činu odvíjí od splněných podmínek § 114 odst. 3 tr. zákoníku.

Dovolatel dále uvedl, že nelze přisvědčit právní úvaze soudů, že jim ve vyvození trestní odpovědnosti obviněných bránil také nedostatek zjištění způsobeného trestného následku posuzovaného jednání v podobě poškození důležitého zájmu na ochraně přírody, krajiny nebo životního prostředí, neboť ze závěrů znaleckého posudku nevyplynula žádná konkrétní specifikace a míra společenské škodlivosti dopadů posuzovaného jednání v uvedeném směru, došlo-li podle znalce toliko k rozšíření pravděpodobnosti ohrožení životního prostředí v lesním komplexu B., avšak stalo se tak při zachování možností přirozeného vývoje na daném stanovišti. Na uvedeném podkladě soudy uzavřely, že takto poukazovaná zjištění neodpovídají pojmu poškození důležitého zájmu zakládajícímu podmínku trestnosti podle § 229 tr. zákoníku.

Nejvyšší státní zástupce k takové argumentaci uvedl, že z hlediska naplnění kvalifikačního znaku skutkové podstaty trestného činu podle § 229 tr. zákoníku, spočívajícím v „poškození důležitého zájmu“, se jeví nezbytným akcentovat, že účelem zákona č. 289/1995 Sb., lesního zákona, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „lesní zákon“), je podle § 1 stanovení předpokladů pro zachování lesa, péči o les a obnovu lesa jako národního bohatství, tvořícího nenahraditelnou složku životního prostředí, pro plnění všech jeho funkcí a pro podporu trvale udržitelného hospodaření v něm. Ze závěrů znaleckého posudku z oboru ochrany přírody, vypracovaného soudním znalcem Ing. J. M. dne 28. 8. 2013, přitom vyplynulo, že v daném případě bylo neoprávněnou těžbou lesního pozemku na parcele … v k. ú. N. H. poškozeno životní prostředí v lese, že předpoklady pro zachování lesa a pro plnění všech jeho funkcí a pro podporu trvale udržitelného hospodaření v něm byly ohroženy, že došlo k omezení celospolečenských funkcí lesa (stabilizační, bioprodukční, půdoochranné, rekreační) a provedená těžba měla charakter ohrožující stav lesního ekosystému tím, že zvýšila pravděpodobnost působení vlivů abiotických a biotických na stabilitu lesa. Přitom významný je

zejména možný dopad na stabilitu okolních porostů biotickými a abiotickými činiteli (např. vítr, hmyzí škůdci), že došlo k dopadu na vlastní stanoviště z hlediska působení vody a její erozivní činnosti, když vliv této neoprávněné těžby na okolních porostech nelze vyloučit, vzniklá holoseč na lesním pozemku pod kótou B. má dále vliv na společenstva nebo populace volně žijících živočichů nebo na společenstva planě rostoucích rostlin. V neposlední řadě se vlivem dalších holosečných prvků rozšířila pravděpodobnost výraznějšího ohrožení životního prostředí.

Pokud jmenovaný soudní znalec v návaznosti na takto popsané dopady jednání obviněných poukázal na rozlohu zasaženého území (0,96 ha), jakož i na možnost přirozeného vývoje posuzovaného lesního komplexu spolu s takovými obnovnými zásahy vlastníků lesa, které by směřovaly ke struktuře lesa blízkému přírodě, a postavil se na stanovisko o zanedbatelném rozsahu ohrožení a poškození životního prostředí, nejvyšší státní zástupce v reakci na to uvedl, že i takto vyjádřená perspektiva přirozeného procesu obnovy neoprávněně vykáceného lesního pozemku v souladu s jeho původním funkčním určením (viz § 6 lesního zákona) si zcela zákonitě klade nezanedbatelné časové nároky v řádech desetiletí, po která nebude moci vykácený lesní pozemek sloužit svému hospodářskému a současně ani ochrannému účelu. Po tuto dobu tak nesporně není způsobilým plnit svoje přirozené funkce a tím se stává v poukazovaném ohledu i neupotřebitelným, neboť posuzovaným způsobem zásahu nepochybně ztratil jak na své přírodní hodnotě, tak i na svém významu pro tvorbu životního prostředí a tedy pozbyl těch vlastností, pro které požívá zvláštní ochrany. V návaznosti na výklad pojmu „poškozující jednání“ (viz Šámal P. a kol. Trestní zákoník II., § 140 až 421. Komentář. 2. vydání. Praha: C. H. BECK, 2012, str. 2297, bod II.) tak lze mít důvodně za to, že posuzovaným jednáním obviněných byla naplněna skutková podstata přečinu zneužívání vlastnictví podle § 229 tr. zákoníku i ve znaku „poškození důležitého zájmu“.

Podle dovolatele takto splněným podmínkám pro vyvození trestní odpovědnosti obviněných rozhodně nebrání povinná zdrženlivost při uplatňování prostředků trestního práva, kdy je kritérium společenské škodlivosti případu doplněno principem „ultima ratio“. Pokud v této souvislosti oba soudy shledaly za postačující řešení otázky nápravy takto způsobeného dopadu posuzovaného jednání obviněných toliko na podkladě zjištění, že společnosti W.-S., a. s., byla v rámci správního řízení uložena sankce, kterou potvrdil i odvolací orgán Ministerstva životního prostředí ČR, pak je z rozhodnutí České inspekce životního prostředí, oblastního inspektorátu Olomouc ze dne 2. 4. 2013, potvrzeného rozhodnutím Ministerstva životního prostředí, odboru výkonu státní správy VIII pod č. j. 34358/ENV/13,803/570/13 ze dne 22. 8. 2013 zřejmé, že se sice týká jednání na lesním pozemku s parcelním číslem … k. ú. N. H., okres O., takové jednání však spočívá toliko v naplnění skutkové podstaty správního deliktu podle § 4 písm. c) zákona č. 282/1991 Sb., o České inspekci životního prostředí, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o ČIŽP“), podle kterého jedná přestupce tak, že vlastním zaviněním vytvoří podmínky pro působení škodlivých biotických a abiotických činitelů. Při respektu k zásadě totožnosti skutku ve smyslu § 220 odst. 1 tr. ř. je z popisu správního deliktu, jak ve smyslu vytýkaného jednání, tak i z hlediska způsobeného následku v porovnání s popisem zažalovaného jednání zřejmé, že vyvození odpovědnosti za správní delikt pokrývá pouze dílčí část zažalovaného skutku, lze-li vůbec nalézt částečnou shodu v takových podstatných skutkových okolnostech jednání, rozhodného z hlediska řízení o přestupcích a naproti tomu jednání, posuzovaného jako trestný čin. Touto otázkou se však soudy při posuzování podmínek subsidiarity trestní represe nezabývaly a především nevzaly v potaz, že jimi poukazovaná rozhodnutí orgánů státní správy při ochraně lesa nepostihují zažalované jednání hlavního pachatele obviněného P. L., na jehož spáchání participovala obviněná J. E. jako zástupkyně sankcionované obchodní společnosti W.-S., a. s., toliko v účastenském postavení.

Z výše uvedených důvodů nejvyšší státní zástupce v závěru svého podání navrhl, aby Nejvyšší soud podle § 265k odst. 1, 2 tr. ř. za podmínky uvedené v § 265p odst. 1 tr. ř. zrušil usnesení Krajského soudu v Ostravě – pobočky v Olomouci ze dne 20. 12. 2013, sp. zn. 2 To 274/2013, a usnesení

Okresního soudu v Olomouci ze dne 14. 10. 2013, sp. zn. 4 T 206/2013, jakož i všechna další rozhodnutí na zrušená rozhodnutí obsahově navazující, pokud vzhledem ke změně, k níž došlo zrušením, pozbyla podkladu, a dále postupoval podle § 265l odst. 1 tr. ř. a přikázal Okresnímu soudu v Olomouci, aby věc v potřebném rozsahu znovu projednal a rozhodl.

K podanému dovolání se ve smyslu ustanovení § 265h odst. 2 tr. ř. vyjádřil prostřednictvím svého obhájce Mgr. P. Š. pouze obviněný J. Š. Obvinění P. L. a J. E. se nevyjádřili a zástupce společnosti T. a. s., která je nájemcem předmětného pozemku, zaslal přípis, v němž uvedl, že dovolání ponechává bez vyjádření.

Obviněný J. Š. prostřednictvím svého obhájce ve vyjádření k podanému dovolání uvedl, že se zcela ztotožňuje s rozhodnutími obou soudů nižších stupňů, že žalovaný skutek není trestným činem. Trval na tom, že nemůže být stíhán jako spolupachatel přečinu zneužívání vlastnictví podle § 229 tr. zákoníku, jelikož nesplňuje požadavek speciálního postavení podle trestního zákoníku. Není vlastníkem vykáceného lesa, ani nespadá pod právní fikci ve smyslu § 114 odst. 2 tr. zákoníku, tj. nejednal za právnickou osobu, která vlastnila předmětný les. Pouhá skutečnost, že se stýkal se spoluobviněným P. L. a spolupracoval s ním, nemůže automaticky vést k jeho trestnímu stíhání za spolupachatelství na trestném činu, zvláště když on sám se pouze podílel na koupi lesního pozemku společností W.-S. a. s., avšak jeho vlastníkem se nikdy nestal. Aplikace § 114 odst. 3 tr. zákoníku je podle jeho názoru extrémním výkladem a nejsou zřejmé žádné objektivní důvody, které by ji umožňovaly. Přečin zneužívání vlastnictví podle § 229 tr. zákoníku nespadá pod taxativně vymezené skutkové podstaty, za které lze právnické osoby stíhat. Dále podle jeho názoru nebyla naplněna skutková podstata uvedeného přečinu ve znaku „poškození důležitého zájmu“. Ze znaleckého posudku není zřejmé, že by došlo k poškození důležitého zájmu, když znalec uvádí, že lze hovořit pouze o možnosti poškození životního prostředí. K jeho tíži nelze přičítat skutečnost, že Česká inspekce životního prostředí posoudila správní delikt jako ohrožení nebo poškození životního prostředí v lesích tím, že byly vytvořeny podmínky pro působení škodlivých biotických a abiotických činitelů. Proto je přesvědčen, že věc již byla řádně projednána ve správním řízení a za vytěžení lesa byla vlastníkovi lesa udělena pokuta.

V závěru svého podání proto obviněný J. Š. navrhl, aby Nejvyšší soud „rozhodl v souladu s § 265r odst. 1 písm. a) tr. ř. v neveřejném zasedání“.

Nejvyšší soud jako soud dovolací shledal, že v této trestní věci je dovolání přípustné, bylo podáno osobou oprávněnou, v zákonné lhůtě a na místě, kde lze podání učinit (§ 265e odst. 1, 2 tr. ř.), přičemž splňuje i obsahové náležitosti dovolání (§ 265f tr. ř.).

Protože dovolání lze podat jen z důvodů taxativně vyjádřených v § 265b tr. ř., Nejvyšší soud dále posuzoval, zda vznesené námitky naplňují dovolatelem uplatněné dovolací důvody, a shledal, že všechny shora uvedené námitky jsou pod uplatněné dovolací důvody podřaditelné.

Jelikož Nejvyšší soud nedospěl k závěru, že by byly splněny zákonné podmínky pro odmítnutí dovolání podle § 265i odst. 1 tr. ř., přezkoumal podle odst. 3 tohoto ustanovení zákonnost a odůvodněnost těch výroků napadeného usnesení, proti němuž bylo dovolání podáno, v rozsahu a z důvodů, uvedených v dovolání, jakož i řízení napadené části rozhodnutí předcházející. K vadám výroků, které nebyly dovoláním napadeny, Nejvyšší soud přihlížel, jen pokud mohly mít vliv na správnost výroků, proti nimž bylo podáno dovolání. Shledal přitom, že podané dovolání nejvyššího státního zástupce je důvodné a argumentace v něm obsažená správná a přiléhavá.

Nejvyšší soud považuje na tomto místě za vhodné a potřebné – aniž by přitom současně činil podrobnou rekapitulaci posuzované věci – vyzdvihnout některé její významné skutečnosti.

Z důkazů obsažených ve spise, jež měly oba soudy nižších instancí před svými rozhodnutími k dispozici, vyplývá, že obchodní společnost W.-S., a. s., je akciovou společností, jejímž jediným akcionářem a jediným členem představenstva v rozhodné době byla obviněná J. E. Předsedou dozorčí rady této akciové společnosti byl v období od 12. 3. 2012 do 20. 8. 2013 obviněný P. L. Uvedená obchodní společnost jednající členem představenstva J. E. se stala na základě kupní smlouvy ze dne 4. 10. 2012 vlastníkem předmětného lesního pozemku s právními účinky vkladu do katastru nemovitostí ke dni 5. 10. 2012. Poté dne 23. 10. 2012 byla podána příslušnému orgánu státní správy žádost o částečné povolení k těžbě, kterou podepsala J. E. Dne 23. 4. 2012 jmenovaná obchodní společnost jako zmocnitel jednající J. E. udělila plnou moc ke všem právním úkonům, a to i v rozsahu práv a povinností podle občanského soudního řádu a správního řádu a veškerému zastupování společnosti při jednáních před orgány státní správy i ke všem úkonům s tím spojených na dobu od 23. 4. 2012 do 31. 12. 2012, zmocněnci P. L.

Dne 5. 11. 2012 uzavřely obchodní společnost W.-S., a. s., jako prodávající, jednající J. E., a A. S. o., s. r. o., jako kupující zastoupena zmocněncem P. L. (na základě generální plné moci udělené mu R. B., jednatelem společnosti) kupní smlouvu o převodu předmětného pozemku.

Dne 14. 11. 2012 byl podán návrh na vklad uvedené smlouvy ze dne 5. 11. 2012 do katastru nemovitostí. K provedení vkladu katastrálním úřadem ve prospěch kupující společnosti nedošlo z toho důvodu, že dne 6. 12. 2012 Krajský soud v Hradci Králové vydal usnesení o nařízení předběžného opatření č. j. 39 Cm 262/2012-37, kterým mimo jiné zakázal obchodní společnosti W.-S., a. s., nakládat s pozemkem … v k. ú. N. H., které nabylo právní moci dne 28. 12. 2012 a vykonatelnosti dne 29. 12. 2012. V katastru nemovitostí zůstala zapsána jako vlastník obchodní společnost W.-S., a. s., za kterou však byl oprávněn jednat na základě plné moci P. L.

Vytěžení dřeva a jeho vývoz zajistil obviněný P. L., jenž opatřil nejprve na pátek 16. 11. 2012 až neděli 18. 11. 2012 obsluhu a stroj na těžení dřeva a na pondělí 19. 11. 2012 vývoz dřeva z lesa. Počínal si tak jako osoba oprávněná jednat jak za W.-S., a. s., tak i za A. S. o., s. r. o., neboť byl zároveň zmocněncem obou dvou těchto společností (v prvém případě jej zmocnila J. E., ve druhém případě R. B.).

Finanční prostředky pro koupi předmětného pozemku poskytl a prodej vytěženého dřeva měl uskutečnit obviněný J. Š.

Ze skutečností shora uvedených (okolností případu, činností jednotlivých obviněných, časového sledu událostí) je zřejmé, že všichni tři spoluobvinění jednali velice sofistikovaným způsobem. Ačkoliv po formálně právní stránce byla jejich jednotlivá právní jednání činěna jménem právnické osoby (či právnických osob), je zřejmé, že tento způsob byl úmyslně zvolen fyzickými osobami v dané věci figurujícími a fakticky jednajícími jako zastírací úkon, aby jejich jednání byla z hlediska právního přičítána dotčeným osobám právnickým.

Tím mělo být dosaženo toho, že povinnostmi stanovenými lesním zákonem neměly být zavázány dotčené fyzické osoby, nýbrž pouze dané obchodní společnosti, přičemž finálně měla tato povinnost zůstat na společnosti A. S. o., s. r. o. V jejích orgánech v rozhodné době nefiguroval osobně nikdo z obviněných, nýbrž pouze třetí osoba jednatel R. B., jenž zde evidentně působil v roli tzv. bílého koně. Tento scénář s použitím dvou subjektů, z nichž jeden je spojen s aktivy činnosti obviněných (tj. W.-S., a. s.) a druhý subjekt je spojen s pasivy (tj. A. S. o., s. r. o.), lze z hlediska trestního práva označit jako běžný.

Je zřejmé, že cílem popsaného jednání všech spoluobviněných bylo dosažení rychlého zisku vytěžením dřeva nacházejícího se na předmětném lesním pozemku, a to bez ohledu na to, že lesní porost na něm stojící nedosáhl věku osmdesáti let, jak vymezuje lesní zákon, a s cílem vyhnout se

povinnostem stanoveným lesním zákonem, zejména povinnosti obnovy lesa po jeho vytěžení. Přitom je zjevné, že tímto způsobem se fyzické osoby, které fakticky činily právní jednání, která po právně formální stránce byla z hlediska právního přičtena osobám právnickým, pokoušely vyhnout režimu jak lesního zákona, tak postihu podle trestních předpisů.

Soudy obou stupňů rozhodly způsobem výše uvedeným primárně na základě toho, že trestný čin podle § 229 tr. zákoníku stanoví podmínku speciálního subjektu, tedy že trestného činu se musí dopustit fyzická osoba a že daný trestný čin není uveden ve výčtu podle § 7 zákona o TOPO. Přitom svá rozhodnutí opřely právě o shora popisované zjištění, že z formálního hlediska dotčená právní jednání činily právě právnické osoby, uvedené obchodní společnosti, kdy vlastníkem předmětného lesního pozemku se stala právě obchodní společnost W.-S., a. s., a následně uzavřela kupní smlouvu o jeho převodu na další obchodní společnost, tj. na společnost A. S. o., s. r. o. Soudy obou stupňů však pominuly, že reálně právní jednání a další činnosti ve věci činili všichni obvinění, přičemž uvedené obchodní společnosti zde figurovaly jako jejich zástěrka. Pro posuzovanou věc je příznačné, že W.-S., a. s., je společností s jediným akcionářem a A. S. o., s. r. o., společností s jediným společníkem. Soudy obou stupňů však při svém rozhodování pominuly z tohoto pohledu významné ustanovení § 114 tr. zákoníku a souvislosti z něho vyplývající. V tom se Nejvyšší soud bezezbytku identifikoval s argumentací nejvyššího státního zástupce v podaném dovolání.

Také platný a účinný trestní zákoník vychází (obdobně jako jemu předcházející trestní zákon) ze zásady individuální odpovědnosti fyzických osob. Z hlediska zákonných podmínek pro vyvození trestní odpovědnosti fyzické osoby za přečin zneužívání vlastnictví potom ve svém § 229 stanoví požadavek speciálního postavení jeho pachatele, které spočívá v jeho vlastnickém vztahu k předmětu útoku. Ačkoliv takové právní postavení k rozhodné době vymýcení lesa nesvědčilo žádnému ze spoluobviněných (fyzických osob), resp. jím disponovala pouze právnická osoba, a to společnost A. S. o., s. r. o., nelze na straně druhé přehlédnout, že taková podmínka speciálního subjektu trestného činu zneužívání vlastnictví podle § 229 tr. zákoníku byla v posuzovaném případě splněna. Stalo se tak právě za pomoci právní fikce ve smyslu § 114 odst. 2 tr. zákoníku.

Podle citovaného ustanovení platí, jestliže zákon stanoví, že pachatel musí být nositelem zvláštní vlastnosti, způsobilosti nebo postavení, postačí, že zvláštní vlastnost, způsobilost nebo postavení jsou dány u právnické osoby, jejímž jménem pachatel jedná. Tohoto ustanovení se užije i tehdy, a) jestliže k jednání pachatele došlo před vznikem právnické osoby, b) jestliže právnická osoba vznikla, ale soud rozhodl o neplatnosti právnické osoby, nebo c) je-li právní úkon, který měl založit oprávnění k jednání za právnickou osobu, neplatný nebo neúčinný.

Podle odstavce 3 téhož ustanovení organizátorem, návodcem nebo pomocníkem trestného činu uvedeného v odstavcích 1 a 2 může být i osoba, která nemá vlastnost, způsobilost nebo postavení tam vyžadované.

Shora uvedené ustanovení v uvozovací větě odst. 2 slovy „postačí, že zvláštní vlastnost, způsobilost nebo postavení jsou dány u právnické osoby, jejímž jménem pachatel jedná“, upravuje právě situaci nastalou v posuzované věci. Z výše popsaného skutkového děje, který žádný ze soudů nižších stupňů ve svém rozhodnutí nezpochybnil, se totiž podává, že některé činnosti tam popisované uskutečnil obviněný P. L., přičemž byl oprávněn k jednání za obě dotčené obchodní společnosti v postavení jejich zmocněnce. Proto byly splněny podmínky přímé aplikace citovaného ustanovení přímo na fyzickou osobu tohoto obviněného, i když uvedený znak jeho speciálního subjektu byl naplněn pouze ze strany právnické osoby, za kterou tento obviněný jednal. Další činnosti pak uskutečnili spoluobvinění J. E. a J. Š. (u nichž je namístě uplatnit právě ustanovení § 114 odst. 3 tr. zákoníku, neboť jejich jednání odpovídá účastenství na trestném činu). Obviněná J. E. poskytla pro trestnou činnost akciovou obchodní společnost, jejíž byla jediným akcionářem a členem představenstva, a obviněný J. Š. (minimálně) poskytl finanční prostředky na uskutečnění celé akce.

S dovolatelem je třeba souhlasit i v tom, že zákonné podmínky pro vyvození trestní odpovědnosti obviněného P. L. (jakožto fyzické osoby) za trestný čin zneužívání vlastnictví podle § 229 tr. zákoníku v postavení hlavního pachatele nemohly být nikterak ovlivněny právní úpravou, týkající se výlučně trestní odpovědnosti právnických osob podle zákona o TOPO. Pokud se soud prvního stupně v tomto směru odvolával na komentářovou literaturu, tj. Šámal P. a kol. Trestní zákoník II., § 140 až 421. Komentář. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012, str. 2299 (srov. výše) a s takovým výkladovým odkazem dovodil, že na straně žádného z obviněných není splněna podmínka v osobě pachatele tohoto trestného činu, pak zcela popřel výše uvedená pravidla trestní odpovědnosti fyzických osob. Navíc pak z jím poukazovaného výkladu subjektu trestného činu podle § 229 tr. zákoníku je možné vyvodit pouze tolik, že s odkazem na taxativní výčet ve smyslu § 7 zákona o TOPO nelze právnické osoby činit trestně odpovědnými za tento trestný čin.

I Nejvyšší soud je přesvědčen, že rozhodným pro posouzení předmětné věci zůstává, že o trestní odpovědnost právnické osoby – společnosti A. S. o., s. r. o. – tu rozhodně nešlo, že na straně obviněného P. L. byly splněny podmínky pro vyvození jeho trestní odpovědnosti v postavení generálního zmocněnce speciálního subjektu podle § 229 tr. zákoníku za pomoci právní fikce ve smyslu shora citovaného § 114 odst. 2 tr. zákoníku a že jednal způsobem popsaným v podané obžalobě (který žádný ze soudů nižších instancí nezpochybnil) v rámci svého zplnomocnění nakládat s předmětným lesním pozemkem jménem svého zmocnitele jako s věcí vlastní. Přitom vlastní věcí pachatele se rozumí věc, ke které má vlastnické právo on nebo je s ní oprávněn nakládat jako s vlastní (srov. shora odkaz na komentářovou judikaturu). Na straně zbývajících spoluobviněných J. Š. a J. E. se pak jejich trestní odpovědnost za účastenskou formu součinnosti na jednání hlavního pachatele uvedeného trestného činu odvíjí od splněných podmínek § 114 odst. 3 tr. zákoníku (rovněž srov. citaci shora).

Jestliže již výše Nejvyšší soud konstatoval, že jednání všech obviněných bylo vedeno cílem dosažení rychlého zisku vytěžením lesního porostu na dotčeném pozemku a zároveň se (jako fyzické osoby) chtěli vyhnout svým povinnostem vyplývajícím z lesního zákona, nemůže být takové jednání v souladu se zákonem. Dovedeno ad absurdum, pokud by všechny obchodní společnosti jednaly uvedeným způsobem s poukazem na to, že v § 229 tr. zákoníku je stanoven jako speciální subjekt fyzická osoba, a takové jejich jednání by nebylo postihováno jako protiprávní a trestní zákonem sankcionované jednání, vedlo by to k nevyhnutelnému poškození lesů v celé České republice jejich beztrestným vykácením.

V dalším se Nejvyšší soud vypořádal s dalšími námitkami dovolatele. Nepřisvědčil právnímu závěru obou soudů nižších stupňů, že jim ve vyvození trestní odpovědnosti obviněných bránil také nedostatek zjištění způsobeného trestného následku posuzovaného jednání v podobě poškození důležitého zájmu na ochraně přírody, krajiny nebo životního prostředí (jako zákonné podmínky trestnosti podle § 229 tr. zákoníku), který učinily ze znaleckého posudku.

V tomto směru se identifikoval s dovolatelem, že z hlediska naplnění kvalifikačního znaku skutkové podstaty trestného činu zneužívání vlastnictví podle § 229 tr. zákoníku, spočívá-li v poškození důležitého zájmu, je třeba zdůraznit, že již podle § 1 lesního zákona je účelem zákona stanovení předpokladů pro zachování lesa, péči o les a obnovu lesa jako národního bohatství, tvořícího nenahraditelnou složku životního prostředí, pro plnění všech jeho funkcí a pro podporu trvale udržitelného hospodaření v něm, jakož i s jeho zevrubnou argumentací.

S nejvyšším státním zástupcem souhlasil rovněž v tom, že vyvození trestní odpovědnosti všech tří obviněných rozhodně nebrání povinná zdrženlivost při uplatňování prostředků trestního práva, kdy je kritérium společenské škodlivosti případu doplněno principem ultima ratio. Ztotožnil se i s dovolatelovým výkladem problematiky totožnosti skutku podle § 220 odst. 1 tr. ř.

Nejvyšší soud shledal, že oba soudy nižších instancí učinily rozhodnutí spočívající na nesprávném právním posouzení skutku nebo jiném nesprávném hmotně právním posouzení, čímž byl naplněn dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. l) tr. ř. ve spojení s dovolacím důvodem podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř., neboť rozhodnutí o zastavení trestního stíhání obviněných je ve smyslu dovolacího důvodu podle § 265b odst. l písm. f) tr. ř. rozhodnutím, pro které nebyly splněny podmínky stanovené zákonem.

Proto z podnětu dovolání nejvyššího státního zástupce zrušil podle § 265k odst. 1 tr. ř. usnesení Krajského soudu v Ostravě – pobočka v Olomouci ze dne 20. 12. 2013, sp. zn. 2 To 274/2013, a rovněž jemu předcházející usnesení Okresního soudu v Olomouci ze dne 14. 10. 2013, sp. zn. 4 T 206/2013. Současně podle § 265k odst. 2 tr. ř. zrušil také všechna další rozhodnutí na zrušená rozhodnutí obsahově navazující, pokud vzhledem ke změně, k níž došlo zrušením, pozbyla podkladu. Podle § 265l odst. 1 tr. ř. věc přikázal Okresnímu soudu v Olomouci, aby ji v potřebném rozsahu znovu projednal a rozhodl, neboť již jeho rozhodnutím byla primárně založena nesprávnost a nezákonnost rozhodnutí o podané obžalobě.